

Bireysel Emeklilik Sistemi'ne Giriş Kararlarını Belirleyen Etmenler: Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde Çalışan Akademisyenlerin Karşılaştırılması

The Factors Determining the Entry Decisions to Individual Pension System: A Comparison of Academicians Working in Public and Foundation Universities

İsmail Canöz¹, Halim Baş²

Öz

Bu çalışmanın amacı, akademisyenlerin Bireysel Emeklilik Sistemi'ne katılma kararlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesidir. Bu faktörler belirlenirken akademisyenler çalıştıkları kurumlar göz önüne alınarak vakıf/devlet şeklinde ayrı ayrı analiz edilecektir. Bu amaç doğrultusunda araştırma anketine 405 akademisyen katılmıştır. Anket, 18 ifadeden oluşmaktadır ve faktör analizi yardımıyla bu ifadeler üç farklı boyuta ayrılmıştır. Bu boyutlar; (1) Tasarruf Yapma Alışkanlığı ve Yatırım, (2) Finansal Okuryazarlık Düzeyi ve (3) Gelecek Kaygısı ve Güvence'dir. Ankete verilen cevaplar Lojistik Regresyon Modeli ile analiz edilmiştir. Sadece devlet üniversitesi çalışanları için yapılan lojistik regresyon modeli sonucu, tasarruf yapma alışkanlığı ve yatırım, finansal okuryazarlık düzeyi, gelecek kaygısı ve güvence cinsiyet ve görev süresi değişkenlerinin akademisyenlerin Bireysel Emeklilik Sistemi'ne giriş kararlarını etkilediğini göstermiştir. Aynı zamanda model bireysel emekliliği olan devlet üniversitesi mensuplarını %83,7 başarı ile tahmin etmiştir. Öte yandan, sadece vakıf üniversite çalışanları için analiz edilen lojistik regresyon modelinin sonucuna göre, tasarruf ve yatırım alışkanlığı, finansal okuryazarlık düzeyi ve yaş değişkenleri akademisyenlerin Bireysel Emeklilik Sistemi'ne girme kararını etkilemektedir. Bu model %77.1'lik başarı ile vakıf üniversitesi akademisyenlerinden bireysel emekliliği bulunanları doğru sınıflamıştır.

Anahtar Kelimeler

Bireysel emeklilik sistemi, Lojistik regresyon, Tasarruf yapma alışkanlığı ve yatırım, Finansal okuryazarlık düzeyi, Gelecek kaygısı ve güvence

1 Sorumlu Yazar: İsmail Canöz (Arş. Gör.), İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İşletme Bölümü, İstanbul, Türkiye. E-posta: ismail.canoz@medeniyet.edu.tr ORCID: 0000-0002-3351-6754

2 Halim Baş (Öğr. Gör.), İstanbul Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Sosyal Güvenlik Programı, İstanbul, Türkiye. E-posta: hbas@medipol.edu.tr ORCID: 0000-0002-4109-1696

Atf: Canoz, I. ve Bas, H. (2020). Bireysel emeklilik sistemi'ne giriş kararlarını belirleyen etmenler: Devlet ve vakıf üniversitelerinde çalışan akademisyenlerin karşılaştırılması. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 78: 361-390. <https://doi.org/10.26650/jspc.2019.78.0040>

Abstract

This study aimed to determine the factors that affect academicians' decision to participate in the Individual Pension System. They will be analysed separately as a foundation university or public university. For this purpose, 405 academicians participated in a survey. The survey consisted of 18 statements and with the help of factor analysis; these statements were divided into three different dimensions. These dimensions were (1) Saving Habits and Investment, (2) Financial Literacy Level, and (3) Future Anxiety and Assurance. The answers given were analysed using a Logistic Regression Model. The results of the data for public university employees showed that the variables of the habit of saving, investment, financial literacy, future anxiety and assurance, gender, and experience affected an academics' decision to enter the Individual Pension System. At the same time, this model correctly predicted that public university academicians with individual pensions, with a success rate of 83.7%. On the other hand, according to the data analysed for foundation university employees, the variables of the habit of saving and investment, financial literacy and age affected academics' decision to enter the Individual Pension System. This model correctly predicted foundation university academicians with individual pensions, with a success rate of 77.1%.

Keywords

The individual pension system, Logistic regression, Saving habit and investment, Financial literacy Level, Future anxiety and assurance

Extended Summary

Social security is considered one of the measures of social policy that concerns and covers all segments of society. As a result of the fundamental rights that the social state undertakes to guarantee, social security has been systematized. It offers a guarantee of protection against physiological and socioeconomic risks that lead to consequences such as deducting income and increasing expenses.

On the other hand, there is a direct interaction between social security systems and the economic and demographic structure of a country. In the 1970s, as a result of the excessive financial burden of the social security administration, Turkey was faced with a disruptive revenue-expenditure imbalance. These excessive financial burdens were as follows: Giving pension rights regardless of age limit, using funds in a wrong and inefficient manner, forgiving premium receivables, and service debt, etc. In the mid-1990s, the need for reform of social security emerged in Turkey. Within the scope of the reform works that started in 1999, a voluntary Individual Pension System (IPS) was introduced with law Number 4632 which was put into practice in 2001. With this system, it aimed to establish an administrative structure to control the lack of existing social security institutions.

The IPS is a beneficial system for directing the savings of individuals in long-term investments and increasing the savings of the country. This study's aim was to determine the factors that affect an academicians' decision to participate in the IPS. While determining these factors, the institutions where academicians work was taken into consideration. They were analysed separately as a foundation university or a public university. This was because all foundation university academicians are insured under 4/a Compulsory Insurance and public university academicians are subject to Civil Servants' Act No. 657. For this purpose, 405 academicians participated in the survey. The survey consisted of 18 statements and with the help of factor analysis; these statements were divided into three different dimensions. These dimensions are; (1) Saving Habits and Investment, (2) Financial Literacy Level, and (3) Future Anxiety and Assurance. The answers given to the survey were analysed using a Logistic Regression Model.

According to the findings obtained from these demographic features, 325 state university employees and 80 foundation university employees participated in the survey. The results for public university employees showed

that the variables of the habit of saving and investment, financial literacy, future anxiety and assurance, gender and experience affected an academics' decision to enter the IPS. At the same time, this model correctly predicted public university academicians with individual pensions, with a success of 83.7%. On the other hand, according to the results for foundation university employees, the variables of the habit of saving and investment, financial literacy and age affected an academics' decision to enter the IPS. This model correctly predicted foundation university academicians with individual pensions, with a success of 77.1%.

Although academic staff working at the state and foundation universities are considered to have the same occupation, their social security coverages are different. In parallel, their salary scales are also different. For this reason, it may be different for people belonging to these two groups to participate in the IPS and what kind of financial asset they consider the IPS funds to be. The results showed that both the habit of saving and investment and financial literacy affected both groups positively. However, future anxiety and the assurance variable was statistically positive for academic staff at public universities, but not for academic staff at a foundation university. At the beginning of the study, it was assumed that a contrary finding would be obtained. The researchers believed that academic staff at a foundation university would be anxious for the future as they will probably have a lower monthly salary during retirement. For this reason, it was thought that they should feel more positive towards the IPS.

For both individual pension companies and the government, it was important to identify occupational groups that could contribute more to the IPS. The increase in funds collected by companies would mean more resources for investments. Pension companies operating in the IPS must focus on occupational groups with income levels that can save. In this regard, awareness should be increased to encourage participation in the IPS and therefore providing clear guidelines that determine factors so that employees would consider participating in the IPS. Knowing these factors can help IPS companies in sales and marketing strategies. Besides, this system also contributes to individuals' earning additional income during their retirement.

Bireysel Emeklilik Sistemi'nin Sosyal Güvenlik Rolü Bağlamında Değerlendirilmesi

Sosyal güvenlik, sosyal politikanın toplumun tümünü ilgilendiren geniş anlamdaki tedbirlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Sosyal politikanın emek ve ücret politikaları yanında sosyal güvenlik, esas olarak gelir dağılımı politikası olarak ifade edilmektedir (Tuna ve Yalçıntaş, 1999, s. 128). Gelir dağıtıcı yön kişilerin kendi iradeleri dışında tehlikeye maruz kaldıklarında gelir ve sağlık güvenliğini temin için devreye girmektedir (Yazgan, 1992, s. 30). Bu çerçevede, evrensel bir ihtiyaç olarak tüm insanlığı hayatı boyunca ilgilendiren yönüyle diğer sosyal politika tedbirleri içerisinde farklı bir konumda olmaktadır (Alper, 2016a, s. 9). Diğer yandan sosyal politika tedbirlerinin ortaya çıktığı sanayi toplumunda reformist mantıkla oluşturulan uygulamalar, kurumlar ve tedbirlerin bir sonucu olarak ekonomik ve sosyal hakları ön planda tutan sosyal devlet anlayışı doğmakta ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra önemli bir gelişim kaydetmektedir (Orhan, 2015, s. 72). Sosyal devlet anlayışının garanti altına almayı taahhüt ettiği hakların sonucu olarak sistemleşen sosyal güvenlik, temel olarak kişileri gelir kesilmesi ve gider artışı gibi sonuçlara yol açan fizyolojik ve sosyoekonomik risklere karşı koruma garantisi sunmaktadır. Söz konusu riskler Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün 1952 tarih ve 102 sayılı Asgari Normlar Sözleşmesinde 9 ayrı sosyal güvenlik tehlikesi olarak; *Hastalık (Tedavi edici hizmetler temini ve gelir garantisi), iş kazaları ve meslek hastalıkları, analık, malullük, yaşlılık, ölüm, işsizlik, aile gelirinin yetersizliği* şeklinde ifade edilmektedir. Bu tehlikelere ilaveten demografik olarak yaşlanan ve engelli nüfusu için bakım ihtiyacı doğan Almanya ve Japonya gibi ülkelerce *bakım ihtiyacı* yeni bir sosyal güvenlik tehlikesi olarak kabul edilmektedir (Alper, 2016a, s. 25).

Sosyal güvenlik insan onuruna yaraşır bir hayatı temin edebilmek için ekonomik açıdan farklı tekniklerle sürdürülebilmektedir. Modern anlamda kişilerin sosyal güvenliğini sağlayan en yaygın araç primli rejim tekniği olmakta ve uygulanan sigorta türleri bakımından sosyal sigorta ve tamamlayıcı nitelikteki özel sigorta şeklinde ayrılmaktadır (Korkusuz ve Uğur, 2015, s. 56-57). Özel sigorta tekniğinin kişilerin malını korumaya ve riski bertaraf etmeye yönelik bir amacı var iken, daha sonra sosyal güvenlik alanına doğru kapsamı genişlemekte ve kişilerin ödedikleri primler sosyal güvenlik amacıyla yapılan bireysel tasarruf sistemini temsil etmektedirler (Arıcı, 2018, s. 64). Tamamlayıcı nitelikteki özel

sigortalar, birikimli hayat sigortası ve bireysel emeklilik planları şeklinde tasnif edilmekte, hayat sigortası daha çok sağlık, kaza, yaşlılık, malullük, ölüm gibi risklere karşı yapılmakta iken; bireysel emeklilik sigortası kişisel tasarrufları ön plana almakta ve belirli koşulların sağlanması halinde bireylere emeklilik hakkı tanımaktadır¹ (Korkusuz ve Uğur, 2015, s. 62-63).

Öte yandan sosyal güvenlik sistemlerinin bir ülkenin ekonomik ve demografik yapısı ile doğrudan bir etkileşimi söz konusu olmaktadır. Bu çalışma kapsamındaki Türkiye’de 1970’li yıllarda yaş şartına bağlı olmaksızın yaşlılık aylığı hakkı verilmesi, fonların yanlış ve verimsiz alanlarda kullanılması, prim alacaklarının affedilmesi, hizmet borçlanması gibi sosyal sigorta kurumlarının yüklendiği maddi külfetler gelir-gider dengesini bozan sonuçları ortaya koymaktadır (Alper, 2015, s. 32). Türkiye’de 1990’lı yılların ortasından itibaren sosyal güvenliğe ilişkin reform ihtiyacı ortaya çıkmış, bu ihtiyacı karşılamak amacıyla Dünya Bankası (WB)’ndan alınan kredi ile Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) uzmanlarına rapor hazırlanmıştır. Rapor, Türkiye’de emeklilik sisteminin sorunlarına ilişkin dört çözüm alternatifi içermektedir. Söz konusu alternatifler içerisinde 1999 yılında başlayan reform çalışmaları kapsamında, 2001 yılında uygulamaya konulan 4632 sayılı kanunla gönüllü bir Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) ile mevcut üç sosyal güvenlik kurumunun açığını kontrol edecek idari bir yapı amaçlanmıştır.² Reform kapsamında özel sektör girişimi ile gönüllük esaslı hayata geçmiş olmakta ve tamamlayıcı karakterde önemli bir çözüm olarak ortaya konmuş olmaktadır (Akgeyik, 2006, s. 55-61; Alper, 2016b, s 49; Jenkins, Olasehinde-Williams ve Amel, 2019, s. 6; Alper, 2018, s. 217).

Özel sektör girişimine devredilen gönüllü emeklilik planı çerçevesinde 2001 yılında kabul edilen Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu on emeklilik şirketine hayat sigortası şirketlerinden emeklilik şirketlerine geçiş izni vermiş, bir şirkete emeklilik şirketi olarak kurulabilmesi için lisans hakkı sağlamış ve bu lisanslama için Hazine Müsteşarlığı tarafından yetki verilmiştir (Elveren ve Hsu, 2007, s. 15). BES ile borç verilebilir fonlar biriktirmek ve yatırım için kaynak oluşturmak amaçlanmakta ve sosyal

1 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu’nun 6. Maddesinde “Katılımcı, sisteme giriş tarihinden itibaren en az on yıl sistemde bulunmak koşulu ile 56 yaşını tamamladıktan sonra emekli olmaya hak kazanır” şeklinde ifade edilmektedir.

2 2016 yılında yürürlüğe giren 6740 sayılı kanun Ek Madde 2 ile kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kırk beş yaşını doldurmamış olan çalışanlar, ek 2’inci madde hükümleri çerçevesinde otomatik olarak emeklilik planına dahil edilir. Ancak çalışan, emeklilik planına dâhil olduğunun kendisine bildirildiği tarihi müteakip iki ay içinde sözleşmeden cayabilir denilmektedir.

güvenliğin ekonomik etkileşimi öncelik arz etmektedir (Değer, 2019, s. 228). Daha açık bir ifadeyle, yurtiçi tasarrufların seviyesi yatırım, büyüme ve uzun vadeli refahı doğrudan etkilemekte ve devlet politikalarının bir aracı olarak önemli arz etmektedir (Ertuğrul ve Gebeşoğlu, 2019, s. 5).

Türkiye'de demografik bir geçişin ortaya çıkması ve sosyal güvenlik sisteminin açıkları, kamu sosyal güvenlik sistemlerinin sürdürülebilirliğini kısıtladığı için, alınan önlemler bireyleri çalıştıkları dönem seviyesinde bir refah arayışına yöneltmiş olmakta ve özel emeklilik uygulamaları önem kazanmaktadır (Yiğiteli, Karagöz ve Demirci, 2019, s. 41). Öte yandan bir ülkede çok ayaklı ya da karma olarak nitelendirilen emeklilik sistemlerinde emeklilik planlamaları tasarlanırken nüfusun tamamı tarafından kabul görmesi önemli ve gerekli olmaktadır (Öztürk Göktuna, 2019, s. 268). Bu anlamda, özel emeklilik uygulamaları kimi ülkelerde sosyal güvenliğin alternatifi kimi ülkelerde tamamlayıcısı olarak görülebilmekte ve bu durum nüfus grubunun sistemi benimsemesi ile farklılaşabilmektedir (Şataf ve Yıldırım, 2019, s. 584). Bir emeklilik planına katılım zorunlu, gönüllü veya otomatik kayıt yoluyla teşvik edilebilmektedir. Bu çerçevede Türkiye'nin de benimsediği sistem, çalışanları otomatik kayıt yoluyla bir plana katılmaya teşvik etmektedir. İlgili kanun hükümlerince hazırlanan bir emeklilik sözleşmesi ile çalışanlar emeklilik planına dahil edilmektedir. İşveren, çalışanını ancak otomatik katılım için emeklilik planı düzenleme konusunda Müsteşarlıkça uygun görülen şirketlerden birinin sunacağı emeklilik planına dâhil edebilmektedir (OECD, 2019, s. 16). Bu minvalde otomatik katılım uygulaması sisteme katılım için kararsız kalan bireyleri sisteme dâhil etmede önemli bir araç olarak görülmektedir. Diğer yandan bu sistem sosyokültürel yapı, kişi başına düşen milli gelir, finansal okuryazarlık oranı, tasarruf alışkanlıkları gibi unsurlar açısından ülkeler adına farklı sonuç ihtimallerini ortaya çıkarmaktadır. Otomatik katılım örneğin Türkiye'de 18-45 yaş arası çalışan kitleyi hedef almakta³, işverenleri sistem dışında bırakmaktadır (Meral ve Arıcan, 2019, s. 195-196).

3 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'nun 1 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe giren otomatik katılıma ilişkin hükümleri uyarınca, işverenler çalışanlarını OKS'ye dâhil etmekle yükümlüdür. Bu çerçevede işverenler çalışanlarının, özel sektör için prime esas kazançlarının, kamu için ise emeklilik keseneğine esas aylığın en az %3'ünü sisteme aktarırlar. Çalışanlar bu sistemde dilediği kadar kalma hakkına sahiptir. OKS, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ya da mavi kart sahibi olan, 45 yaşını doldurmamış, kamuda veya özel sektörde bir işverene bağlı olarak ücretli çalışanları (5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4a ve 4c maddeleri kapsamındaki çalışanlar ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun geçici 20'nci maddesi kapsamında kurulmuş olan sandıkların iştirakçisi olan çalışanları) kapsamaktadır. Bu sisteme otomatik olarak dahil edilen çalışanlar sistemde kalmaları halinde, sosyal güvenlik sisteminin sağladığı emeklilik gelirine ek bir gelire kavuşurlar.

Tasarruf davranışlarında yaş faktörü önemli olmaktadır. Kişilerin tasarruf eğilimleri orta yaşlarda yoğun olmakta ve sistem yürütücüleri tarafından hedef kitle olmaya devam etmektedir. Buna karşın erken yaşta tasarruf miktarlarındaki eksiklik kaynak yetersizliği ile ifade edilebilmektedir (Değer ve Erer, 2020, s. 271). Buna ilişkin olarak Türkiye’de, Otomatik Katılım Sistemi (OKS)’nde kamuda olup en yüksek katılımın olduğu yaş aralığı 25-34; özel sektörde ise 25 yaş altı olmakta, özel sektör katılım oranı kamunun iki katı ve bu durum daha çok genç çalışan sayısı ile açıklanmaktadır (Can ve Eyidiker, 2019, s. 640). Bununla birlikte katılımcıların özellikleri sistemin devamı açısından önemli görülmekte, mesleki durum ve gelir grubu açısından katılımcı profillerinin farklı şekillerde analizine ihtiyaç olmaktadır. Cavlak, sistemin yaygınlık kazanamamasının önünde kişilerin düşük geliri ve tasarruf gücünün olmayışı etkili olmakta ve yüksek gelir grubuna ait kişilerin tercih ettiği bir sistem olduğunu ileri sürmektedir. Buna karşın gelir seviyesi yüksek olmasına rağmen sisteme kayıt olmayanların sisteme karşı bir güven sorunu söz konusu olmaktadır (Cavlak, 2019, s. 1005). Bununla birlikte katılımcıların sistemden ayrılmaya gerekçe olarak ifade edilebilecek algılanan risk türleri farklılık gösterebilmektedir. Bu riskler; sosyal risk, finansal risk, fiziksel risk, performans riski zaman riski ve psikososyal risk şeklindedir (Türkmen, 2019, s. 5).

Bu çalışmada akademisyenlerin BES’e katılma kararlarında risk faktörleri ve değişkenlerin önemi incelenmektedir. Çalışmada öncelikle BES’in sosyal güvenlik rolü açıklanmaktadır. Ardından geniş bir literatür incelemesi yapılmaktadır. Sonrasında ise model kurularak, sonuç bölümünde bulgulardan hareketle önerilere yer verilmektedir.

Literatür İncelemesi

Literatür incelendiğinde salt olarak BES’e katılımı etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlayan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan bazıları Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1
Literatür Özeti

Yazarlar	Yöntem	Kapsam	Sonuç
Xiao (1997)	Tobit Model	ABD	Risk toleransı, işçi gelir düzeyi ve görev süresi katkı paylarıyla pozitif ilişkili değişkenlerdir.
Clark ve Schieber (1998)	Logit Model	ABD	Yaş ve maaş seviyesinin çalışanların katkı payı oranı üzerinde istatistiksel olarak güçlü bir etkisi vardır.
Munnell, Sunden ve Taylor (2001)	Probit Model	ABD	Yaş, gelir ve görev süresine ek olarak iyi bir emeklilik planı ve bilgi düzeyi de emeklilik sistemine katılımı etkileyen faktörlerdir.
Demir ve Yavuz (2004)	-	Türkiye	BES'e katılımı cazip hale getirmek için vergisel teşviklere ihtiyaç olduğu sonucuna varılmıştır.
Papke (2004)	Regresyon Analizi	ABD	Katılımcının yatırım seçimi katkı payı yüzdesi üzerinde istatistiksel olarak önemli bir etkiye sahiptir.
Huberman, Iyengar ve Jiang (2007)	Probit Model	ABD	Gelir ve servetin emeklilik sistemine katılımın en önemli belirleyicileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Bozkuş ve Elveren (2008)	Ayrıştırma Yöntemi, Regresyon Analizi	Türkiye	Kadın ve erkek arasında düzenli katkı payı açısından bir fark yoktur. Farklı gelir gruplarında yaş, eğitim seviyesi ve bölgelerinin sosyoekonomik düzeyi değişkenlerinin katkı payına etkisi vardır.
Altıntaş (2009)	Başarı Testi	Türkiye	Katılımcıların büyük çoğunluğu özel emeklilik sistemi konusunda yeterli finansal okuryazarlık düzeyine sahip değildir.
Şener ve Akın (2010)	Anket ve Ki-kare	Türkiye	Kişilerin gelir düzeyi ve eğitim düzeyi BES'e katılmada etkilidir.
Özer ve Çınar (2012)	Anket ve Tanımlayıcı İstatistikler	Türkiye	Yaş, cinsiyet, çalışılan yıl, gelir düzeyi gibi değişkenler ile BES'e bakış açısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.
Özer ve Güler (2014)	Anket	Türkiye	Devlet katkısı BES'e katılımı olumlu yönde etkilemiştir.
Çetin ve Sevüktekin (2015)	Anket ve Logit Model	Türkiye	Medeni durum, risk-severlik, finansal bilgi düzeyi ve yatırım/harcama oranı kişilerin BES'e giriş kararını etkiler.
Doğan (2016)	Anket, Ki-kare, ANOVA, Korelasyon	Türkiye	Risk algısının, risk alma tutumunun, duygusal zekânın, temel ve ileri finansal okuryazarlık seviyesinin bireysel emeklilik yatırım fonu tercihlerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Tunalı (2016)	Anket ve Çoklu Uygunluk Analizi	Türkiye	Gelir düzeyi ve kadro derecesi arttıkça BES'e katılma eğiliminin de artacağı sonucuna varılmıştır.
Çömlekçi ve Gökmen (2017)	Anket ve Faktör Analizi	Türkiye	Gelecek kaygısı, bilgi düzeyi, uzmanlık düzeyi ve yatırım ve güvence kişilerin BES'e katılmada etkili faktörlerdir.
Oktay, Çamkaya ve Aydın (2019)	Logit Model	Türkiye	Yaş, tasarruf miktarı, BES'te kalma fikri, BES'teki kesintilerin farkındalığı, BES'teki tasarruf miktarını takip edebilme, konut satın alma fikri, tasarrufları iş yatırımında kullanma fikri, gelecek güvencesi BES'e katılımı etkileyen etmenlerdir.

Çalışanların BES'e katılma kararı alırken hangi faktörlerden etkilendiği Tablo 1'deki çalışmalar ile incelenmiştir. Xiao (1997) Amerika'da 1995 yılı Tüketici Finans Anketi verileriyle 401 (k)⁴ katkı payı için çalışanların katılımlarını belirleyen nedenleri Tobit Modeli ile analiz etmiştir. Analiz için kullanılan örneklem 638 haneyi içermektedir. Analiz sonucuna göre, çalışanların risk alma tutumu, gelir düzeyi ve görev süresi katkı paylarıyla pozitif ilişkiliyken, iş değiştirirken gelir kaybı yaşama olasılığı katkı paylarıyla negatif ilişkilidir. Munnell ve diğerleri (2001) de çalışmalarında 1998 yılı Tüketici Finans Anketi verilerini kullanmışlar ve çalışanların 401 (k) planına katılıp katılmama kararlarını belirleyen faktörleri Probit Modeli ile analiz etmişlerdir. Yazarlar yaş, gelir, görev süresi, iyi bir emeklilik planı ve bilgi düzeyinin emeklilik sistemine katılımı etkileyen faktörler olduğu sonucuna varmışlardır. Benzer şekilde Clark ve Schieber (1998) yaş ve gelir seviyesinin çalışanların katkı payı oranı üzerinde istatistiksel olarak güçlü bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Özer ve Çınar (2012) da bu çalışmaları destekleyen bulgulara ulaşmışlar ve araştırmalarının sonucunda yaş, cinsiyet, çalışılan yıl, gelir düzeyi gibi değişkenler ile BES'e katılım arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır. Oktay ve diğerleri (2019), 665 kişinin BES'e katılım isteği olup olmadığını sorarak sisteme katılımı belirleyen faktörleri tespit etmeye çalışmışlardır. Çalışma sonunda yaş, aylık tasarruf düzeyi, BES'te kalma fikri, BES'teki kesintilerin bilinip bilinmemesi, BES'teki tasarruf miktarının bilinip bilinmemesi, ev alma fikri, tasarrufları iş yatırımında kullanma fikri ve gelecek güvencesi BES'e katılımı etkilemektedir.

Belirtilen çalışmalara ek olarak, Altıntaş (2009) çalışmasında katkı esaslı emeklilik planlarında bireylerin finansal bilgi seviyesini ölçmeyi amaçlamıştır. Ankara ilindeki vakıf üniversitelerinde çalışan, eğitim düzeyi lise ve üstü olan, 20-45 yaş aralığındaki 26 bireye başarı testi uygulamıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun özel emeklilik sistemi konusunda yeterli finansal okuryazarlık seviyesine sahip olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Öte yandan Özer ve Güler (2014) devlet katkısının BES'e katılımı teşvik ettiğini belirtmişlerdir.

Araştırmanın bu bölümünde, bireylerin BES'e katılımını etkileyen faktörlerle ilgili ulusal ve uluslararası literatürde yer alan çalışmalar ele alınmıştır. Buradan hareketle, çalışmada Türkiye'deki akademisyenlerin

4 401 (k) Plan, ABD'de çalışanların maaşlarından yapılan kesintiler ve şirket katkılarından oluşan bir yatırım şeklidir.

BES'e giriş kararını etkileyen faktörler tespit edilmeye çalışılacaktır. Bu çalışmanın literatürde yer alan az sayıdaki çalışmayla birlikte alan yazına katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

Araştırma

Veri Seti ve Örneklem

Çalışmanın evreni Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinde çalışan akademisyenler olarak belirlenmiştir. YÖK'ün istatistik verilerine göre, 1 Nisan 2020 tarihi itibarıyla Türkiye'de toplam 174.275 akademisyen bulunmaktadır (Devlet: 147.812 kişi (%84.8) ve Vakıf: 26.463 kişi (%15.2)) (YÖK, 2020). Akademisyenlerin tercih edilmesindeki amaç, toplum ortalamasının üzerinde hanehalkı geliri elde etmeleri ve bu gelirden tasarruf etme imkânına sahip olmalarıdır. Bunun yanında akademisyenlerin yüksek derecede eğitim alan ve meslekleri itibarıyla okuyan ve araştıran bireyler olduğu düşünüldüğünde, finansal okuryazarlık düzeylerinin toplum ortalamasının üzerinde olabileceği tahmin edilmektedir. Ayrıca vakıf ya da devlet üniversitelerindeki akademisyenler aynı görev tanımlarına sahip olmalarına rağmen tüm vakıf üniversitesi akademik personelleri 4/a Zorunlu Sigortalılar kapsamında yer almakta ve tüm devlet üniversitesi akademik personeli 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olmaktadır. Sosyal güvenlik statülerinin farklılığı bakımdan da akademisyenlik incelenmeye uygun bir meslek grubudur.

Çalışmada raslantısal örneklem yöntemi kullanılmış ve 405 akademisyen 18 maddelik bir ankete katılmıştır. Anket akademisyenlere 26.09.2019-08.10.2019 tarihleri arasında uygulanmıştır. Anket, akademisyenlerin kurum mail adreslerine gönderilmiş ve internet üzerinden çevrimiçi olarak doldurmaları istenmiştir. Ayrıca %5 hata payı ile çalışıldığında örneklem sayısının en az 384 olmasının tüm evreni istatistiksel olarak temsil edebildiği bilindiğinden, 405 kişilik örneklem analiz için yeterli bulunmuştur.

Çalışmaya katılan akademisyenlere, çalışma amacını temsilen bağımlı değişken olarak kullanılan "BES'e katılım durumları (Y)" sorulmuştur. Bu soru katılımcılara, "Bireysel emekliliğiniz var mı?" ve karşılığında sadece "Evet ya da Hayır" cevabı verebilecekleri iki kategori şeklinde yöneltilmiştir. BES'i olan ve olmayan akademisyenler için ise bağımlı değişken aşağıdaki şekilde kodlanmıştır.

$$Y = \begin{cases} 0 & \text{BES'e katılmayan akademisyenler} \\ 1 & \text{BES'e katılan akademisyenler} \end{cases}$$

Buna göre, akademisyenlerin BES'e katılma durumlarını ifade eden frekans dağılım tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2

Akademisyenlerin BES'e Katılma Durumu

Üniversite	Katılan Sayısı	BES'e Katılan		BES'e Katılmayan	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Devlet Üniversitesi	325	196	%60.30	129	%39.70
Vakıf Üniversitesi	80	35	%43.75	45	%56.25
Toplam	405	231	%57.04	174	%42.96

Tablo 2 incelendiğinde, devlet üniversitelerinde 325, vakıf üniversitelerinde 80 akademisyenin çalışmaya katıldığı görülmektedir. 325 devlet çalışanın 196'sının (%60.30); 80 vakıf çalışanın ise 35'inin (%43.75) BES'i bulunmaktadır.

Çalışmada kullanılan anket Korkmaz ve diğerleri (2007) tarafından geliştirilen "Bireysel Emeklilik Sistemi'ne Bakış Açısını Değerlendirme" anket formundan uyarlanmıştır (Tunalı, 2016; Çömlekçi ve Gökmen, 2017). Uyarlanan anket demografik özelliklerin yansira gelecek kaygısı, finansal okuryazarlık ve tasarruf yapma alışkanlığı olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ankette katılımcıların demografik özelliklerini saptamak ve BES'e yönelik algılarını ölçmek için tasarlanmış ifadeler yer almaktadır. Bu ifadeler 5'li likert ölçeği kullanılarak katılımcılara yöneltilmiştir. Çalışmada toplanan veriler SPSS 23.0 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Değişkenler

Literatür incelemesi neticesinde, analizde bağımlı değişken olarak kullanılan BES'e katılımı etkileyen bağımsız değişkenler tespit edilmiş ve aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3

Çalışmada Kullanılan Bağımsız Değişkenler

Çalışmada Kullanılan Değişkenler	Kısaltma	Literatürdeki Değişkenler	Referans
Gelecek Kaygısı ve Güvence	GKG	Gelecek Kaygısı	Çömlekçi ve Gökmen (2017), Oktay, Çamkaya ve Aydın (2019)
Finansal Okuryazarlık Düzeyi	FOYD	Finansal Okuryazarlık / Bilgi Düzeyi	Munnell, Sunden ve Taylor (2001), Altıntaş (2009), Çetin ve Sevüktekin (2015), Doğan (2016), Çömlekçi ve Gökmen (2017), Ünal, Boz ve Ataşer (2019)
Tasarruf Yapma Alışkanlığı ve Yatırım	TYAY	Yatırım ve Güvence	Çömlekçi ve Gökmen (2017)
Yaş	Y	Yaş	Clark ve Schieber (1998), Munnell, Sunden ve Taylor (2001), Bozkuş ve Elveren (2008), Özer ve Çınar (2012), Çetin ve Sevüktekin (2015), Oktay, Çamkaya ve Aydın (2019)
Cinsiyet	C	Cinsiyet	Bozkuş ve Elveren (2008), Özer ve Çınar (2012)
Görev Süresi	GS	Görev Süresi	Xiao (1997), Munnell, Sunden ve Taylor (2001), Özer ve Çınar (2012), Çetin ve Sevüktekin (2015)
Gelir Düzeyi	GD	Gelir Düzeyi	Xiao (1997), Clark ve Schieber (1998), Munnell, Sunden ve Taylor (2001), Huberman, Iyengar ve Jiang (2007), Bozkuş ve Elveren (2008), Şener ve Akın (2010), Özer ve Çınar (2012), Tunalı (2016), Oktay, Çamkaya ve Aydın (2019)
Medeni Durum	MD	Medeni Durum	Çetin ve Sevüktekin (2015)
Akademik Unvan	AU	Kadro Derecesi	Tunalı (2016)

Yöntem

Bu çalışmada araştırma konusunun amacına yönelik olarak lojistik regresyon analizi uygulanmıştır. Aşağıda Lojistik Regresyon Modeli'nin metodolojisi açıklanacaktır.

İkili Lojistik Regresyon

Doğrusal regresyon ile lojistik regresyon arasındaki temel fark, bağımlı değişkenin sürekli ya da süreksiz tipte olması ve verilerin normal dağılım özelliği sergileyip sergilememesinden kaynaklanmaktadır (Önder ve Cebeci, 2002, s. 107). Doğrusal regresyon analizinde bağımlı değişkenin sürekli tipte olma ve verilerin normal dağılıma zorunluluğu bulunurken, lojistik regresyon

analizinde bağımlı değişken kategorik tipte verilerden oluşur ve verilerin çoklu bağıntı (multicollinearity) varsayımı dışındaki doğrusal regresyon varsayımlarını sağlaması gerekmez.

Judge ve diğerleri (1988, s. 783), kukla değişkenlerin iki veya daha fazla değere sahip olabileceğini ve lojistik regresyon modelinde bağımlı değişken olarak test edilebileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca, bağımlı değişkenin evet veya hayır gibi iki değer alabildiği kararın gerçekleşip gerçekleşmediğini ölçen durumların da gözlenebileceğini vurgulamışlardır. Bu modeller ikili seçim modelleri olarak da ifade edilebilmektedir. Bu modellerde bağımlı değişken “0 ve 1” gibi iki düzey içeren bir kukla değişken olarak kodlanabilirken, bağımsız değişkenler ise sürekli, kategorik veya ikili olabilirler.

Oranlar ve olasılıklar sürekli değişkenlerden çeşitli şekillerde farklılık gösterir. Teorik olarak sürekli değişkenler artı veya eksi sonsuzluk arasındaki herhangi bir değeri alabilirken, oranlar ve olasılıklar 0 ve 1 ile sınırlandırılmıştır. Bu durum bir oran ya da olasılık için normal dağılım özelliğinin sağlanmadığı anlamına gelir ve onların binom dağılım özelliğine sahip olduğu kabul edilir. Normal dağılımın aksine, binom dağılımın ortalaması ve varyansı bağımsız değildir. Ortalama, “P”; varyans ise “P*(1-P)/n” ile gösterilir. Burada n, gözlem sayısıdır; P ise olayın meydana gelme olasılığıdır. Bağımlı değişken bir olasılık olarak ifade edileceğinde, bağımlı değişkeni açıklayıcı değişkenlerle ilişkilendirmek için bir lojistik dönüşüm uygulanır. Bu dönüşüm formülü aşağıdaki şekildedir (Tranmer ve Elliot, 2008, s. 6-7):

$$\text{Logit}(P) = \text{Log}[P/(1 - P)] \quad (1)$$

Köşeli parantez içindeki terim bir olayın meydana gelme olasılığını ifade eder ve bu değer negatif olamaz. Sonuç olarak, modelde gerekli bir düzenleme yapıldığında basit lojistik denklemi aşağıdaki gibi verilebilir (Çetin ve Sevüktekin, 2015, s. 185):

$$L_t = \text{Log}[P/(1 - P)] = \beta_1 + \beta_2 X_1 \quad (2)$$

İkili lojistik regresyon analizinde değişken seçimi tek değişkenli ve çok değişkenli model olmak üzere iki şekilde yapılabilir. Çok değişkenli model ise adımsal (stepwise) yöntem ve en iyi alt kümeler yöntemi olmak üzere iki yaklaşımla test edilebilir. En iyi alt kümeler yaklaşımı lojistik regresyon analizinde çok fazla tercih edilmemektedir (Costanza, Staddat, Gaw ve

Zaplea, 1992; Akt. Oğuzlar, 2005, s. 25). Bunun nedeni, en iyi alt kümeler yaklaşımı oluşturulabilecek tüm modellerin değerlendirmeye alınabilmesini sağlasa da, bu yaklaşımda modelin oluşturulması adımsal yaklaşıma göre daha fazla işlem ve zaman gerektirir (Önder ve Cebeci, 2002, s. 114). Adımsal yaklaşımın altında yatan mantık ise uyumu en fazla arttıran değişkenlerden en hızlı ve doğru modeli oluşturmaktır.

Diğer taraftan, lojistik regresyon modelinde model uyumunu belirlemek için Hosmer ve Lemeshow (2000) uyum iyiliği testi kullanılmaktadır. Bu test istatistiğinin hesaplanması, uygun lojistik modelden elde edilen tahmini olasılıkların gruplandırılmasına dayanmaktadır.

Hipotezler

Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkilerinin anlamlılığını test etmek için çalışmanın amacı doğrultusunda kurulan hipotezler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4

Çalışmanın Hipotezleri

1)	H_0 : Akademik ünvanın akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. H_1 : Akademik ünvan, akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.
2)	H_0 : Medeni durumun akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. H_1 : Medeni durum, akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.
3)	H_0 : Yaşın akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. H_1 : Yaş, akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.
4)	H_0 : Cinsiyetin akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. H_1 : Cinsiyet, akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.
5)	H_0 : Görev süresinin akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. H_1 : Görev süresi, akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.
6)	H_0 : Gelir düzeyinin akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. H_1 : Gelir düzeyi, akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.
7)	H_0 : Tasarruf yapma alışkanlığı ve yatırımın akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. H_1 : Tasarruf yapma alışkanlığı ve yatırım, akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

- H₀: Finansal okuryazarlık düzeyinin akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur.
 8) H₁: Finansal okuryazarlık düzeyi, akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.
- H₀: Gelecek kaygısı ve güvencenin akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur.
 9) H₁: Gelecek kaygısı ve güvence, akademisyenlerin BES'e katılma kararları üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Not: Hipotezlerin devlet/vakıf üniversitesi mensupları için ayrı ayrı kurulduğu varsayılmıştır.

Uygulama ve Ampirik Bulgular

Frekans Dağılımı

Çalışmaya katılan akademisyenlerin demografik özelliklerine göre dağılımlarını ifade eden tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 5

Çalışmaya Katılanların Demografik Özellikleri

Değişkenler	Kategori	Devlet	Vakıf	Toplam
Görev süresi	1-9 (yıl)	162	59	221
	10-19	82	10	92
	20-29	59	5	64
	30-39	20	2	22
	40 ve üzeri	2	4	6
Akademik ünvan	Araştırma Görevlisi	122	24	146
	Öğretim Görevlisi	11	19	30
	Doktor Öğretim Üyesi	96	23	119
	Doçent	44	6	50
Yaş	Profesör	52	8	60
	20-29	50	19	69
	30-39	143	38	181
	40-49	85	9	94
	50-59	39	7	46
Aylık gelir	60 ve üzeri	8	7	15
	2250 TL - 3751 TL		6	6
	3751 TL - 5250 TL	1	20	21
	5251 TL - 6750 TL	94	16	110
	6751 TL - 8250 TL	101	12	113
Medeni durum	8251 TL ve üzeri	129	26	155
	Bekâr	91	32	123
Cinsiyet	Evli	234	48	282
	Kadın	117	44	161
Toplam	Erkek	208	36	244
		325	80	405

Tablo 5'e göre çalışmaya katılan akademisyenlerin %80.2 gibi büyük bir bölümü devlet üniversitesinde, buna karşın %19.8'lik bölüm vakıf üniversitesinde çalışmaktadır. Türkiye'de ise bu oranlar sırasıyla %84.8 ve %15.2'dir. Ayrıca katılımcıların yarısından fazlasının bireysel emekliliği bulunmaktadır (%57).

Güvenirlilik Analizi

İstatistiksel analize başlamadan önce, anketin güvenilirliği Cronbach alfa katsayısı ile belirlenmektedir. Cronbach alfa katsayısı bir iç tutarlılık ölçüsüdür, yani bir grup öğenin ne kadar yakından ilişkili olduğunu gösterir. Teknik olarak konuşursak, Cronbach alfası değeri istatistiki bir test değil, bir güvenilirlik katsayısıdır (Çetin ve Sevüktekin, 2015, s. 182). Aşağıda açıklayıcı faktör analizi öncesi ve sonrasında hesaplanan Cronbach alfa katsayısına yer verilmiştir.

Tablo 6
Güvenirlilik İstatistiği

Alt Boyutlar	Faktör Analizinden Önce		Faktör Analizinden Sonra	
	Cronbach Alfa Katsayısı	Madde Sayısı	Cronbach Alfa Katsayısı	Madde Sayısı
Tasarruf yapma alışkanlığı ve yatırım	0.720	6	0.720	6
Finansal okuryazarlık düzeyi	0.772	5	0.833	4
Gelecek kaygısı ve güvence	0.734	7	0.704	3

Tablo 6'da alt boyutlara uygulanan güvenilirlik analizinin faktör analizinden önceki ve sonraki değerleri sunulmuştur. Alt boyutların Cronbach alfa katsayılarının, 0 ile 1 arasında kabul edilebilir bir değere sahip oldukları görülmektedir (Genellikle 0.70 ve üzeri katsayılar, kabul edilebilir olarak değerlendirilir). Bu sonuçlar maddelerin göreceli olarak yüksek iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir. Buna göre, istatistiksel analizlerin uygulanabileceği kanıtlanmıştır.

Faktör Analizi

BES'e katılımı etkili olan etmenlerin belirlenmesi için ankette yer alan maddeler açıklayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur. Analize üç alt boyutta yer alan toplam 18 madde ile başlanmıştır ve bu maddelerden 8 ve 15 numaralı olanları olumsuz ifadeler olmaları sebebiyle ters kodludur. Açıklayıcı faktör analizinin sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 7

Döndürülmüş Faktör Matrisi

BES'e Katılmada Etkili Olan Etmenler Ölçek Maddeleri	Faktörler		
	1	2	3
17- BES'in bireyleri tasarruf yapma konusunda özendirdiğini düşünüyorum.	0.885		
14- BES'in tasarruf yapabilmek için iyi bir alternatif olduğunu düşünüyorum.	0.871		
16- BES'in bireyleri tasarruf yapma konusunda bilinçlendirdiğini düşünüyorum.	0.841		
18- BES'i iyi bir yatırım aracı olarak görüyorum.	0.750		
13- Tasarruf yapma alışkanlığının BES'e katılma nedenlerinden bir tanesi olduğunu düşünüyorum.	0.732		
15- Uzun vadeli birikim yapma konusunda BES'ten daha iyi bir seçenek olduğunu düşünmüyorum.	-0.690		
2- BES'in özelliklerini biliyorum.		0.884	
1- BES'e katılmak için yeterli finansal bilgi düzeyine sahip olduğumu düşünüyorum.		0.821	
4- BES'ten erken çıkılması halinde yapılacak kesintileri biliyorum.		0.794	
5- BES'in ülke ekonomisine katkılarını biliyorum.		0.709	
7- Geleceğimi şimdiden garanti altına almam gerektiğine inanıyorum.			0.857
6- Çalıştığım dönemdeki yaşam standartımı emekli olunca da sürdürmek istiyorum.			0.821
12- İnsanların bugünden emeklilik dönemlerini planlamasını, gelecek kaygısı taşımalarına bağlıyorum.			0.634
Açıklanan Varyans	35.523	18.740	12.427
Özdeğer (Eigenvalue)	4.168	2.436	1.615
Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)		0.816	
Barlett Testi		2657.907	
Barlett Testi Olasılık Değeri (P Value)		0.000	

Not: Döndürülme metodu olarak Varimax tercih edilmiştir.

Tablo 7'de 13, 14, 15, 16, 17 ve 18. maddeler 1. Faktörü; 1, 2, 4 ve 5. maddeler 2. Faktörü; 6, 7 ve 12. maddeler ise 3. Faktörü oluşturmaktadır. Buna göre, ankette yöneltilen 18 ifadeden 13'üyle çalışmaya devam edildiği anlaşılmaktadır. İfadelerden 3, 8, 9, 10 ve 11 numaralı olanlar faktör yüklerinin düşük olması, binişik olması (birbirine yakın faktör yüklerinin iki faktör içinde yer alması) ve istenilen faktörler altına dağılmaması gibi sebeplerle çalışma dışında tutulmuştur. Çalışmaya devam edilen maddelerin dağıldıkları faktörlere sırasıyla; Tasarruf Yapma Alışkanlığı ve Yatırım (1. Faktör), Finansal Okuryazarlık Düzeyi (2. Faktör) ve Gelecek Kaygısı ve Güvence (3. Faktör) isimleri verilmiştir.

Tablo 7'de ayrıca, KMO değeri ve Barlett testi verilerin faktör analizine

uygun olduğunu desteklemektedir. Barlett testi, veri matrisinin birim matris olup olmadığını, diğer bir deyişle, “Tüm korelasyon katsayıları sıfıra eşittir” boş hipotezini test eder. Bu testte amaç maddeler arasındaki korelasyon gücünün yeterli olup olmadığına karar vermektir. Testin olasılık değerinin anlamlı olması (olasılık değerinin 0.05'ten küçük olması) boş hipotezin reddedilerek veri matrisinin birim matris olmadığına işaret eder. Analiz sonucunda bu olasılık değerinin anlamlı olduğu görülmektedir (Tablo 7). Diğer yandan, KMO ise 0-1 arasında değer alan ve örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olup olmadığını kanıtlayan bir ölçüttür. KMO değerinin genellikle 0.50 üzeri olması, örneklemin faktör analizi için uygun olduğu anlamına gelir. Analiz sonucunda KMO değeri 0.816 olarak hesaplanmıştır (Tablo 7). Bu sonuç örneklemin faktör analizi için uygun olduğunu kanıtlamaktadır.

Diğer taraftan, faktör analizinde 1'den büyük özdeğere sahip faktörler, analiz sonucunda kaç tane faktör elde edildiğinin işaretidir. Başka bir deyişle, özdeğerler kaç faktörün analizde önemli olduğuna kanıttır. Analizde özdeğeri 1'den büyük üç faktör olduğu anlaşılmaktadır. Bu faktörlerin özdeğerleri büyükten küçüğe doğru sıralandığında, faktörlerin önem derecesi görülebilir. Buna göre, toplam varyansı açıklamada 1. Faktör 2. Faktör'den, 2. Faktör ise 3. Faktör'den daha yüksek öneme sahiptir. Ayrıca bu üç faktörün toplam varyansın %66.69'unu açıkladığı anlaşılmaktadır (Tablo 7).

Faktör analizi sonucunda BES'e katılımı etkileyen etmenler beklenildiği gibi üç faktör altında toplanmış ve bu faktörler; gelecek kaygısı ve güvence, finansal okuryazarlık düzeyi ve tasarruf yapma alışkanlığı ve yatırım boyutları olarak adlandırılmıştır. Bir sonraki adımda faktör analizi skorlarını kullanarak söz konusu faktörlerin modele dâhil olacak hale gelmesi sağlanmış ve lojistik regresyon analizine geçilmiştir.

Lojistik Regresyon Sonuçları

Bu bölümde hem devlet üniversitesi hem de vakıf üniversitesi çalışanları için birbirinden farklı ve istatistiksel olarak anlamlı bulunan değişkenleri içeren en uygun modeller belirlenmeye çalışılmıştır. En uygun modelleri belirlemek için adımsal seçim yöntemi kullanılmıştır. Devlet üniversitesi çalışanlarına ait modelde 5. adımda en uyumlu ve açıklama gücü en yüksek regresyon çıktısına ulaşılmıştır. Vakıf üniversitesi çalışanlarına ait modelde ise 3. adımda en uyumlu ve açıklama gücü en yüksek regresyon çıktısına

ulaşılmıştır. Her iki modelde de değişkenler arasında çoklu bağıntı sorununun olmadığı korelasyon tabloları incelenerek belirlenmiştir. Uygulamaya geçmeden önce BES'i olan akademisyenler 1, olmayanlar ise 0 değerleriyle kodlandığı hatırlatılmalıdır.

Devlet üniversitesindeki akademisyenler için oluşturulan model sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 8

Lojistik Regresyon Sonuçları (Devlet Üniversiteleri)

Bağımsız Değişkenler	Katsayı (Beta)	Standart Hata	Wald	Serbestlik Derecesi	Olasılık (P)	Şanslılık (Odds ratio)	Şanslılık için 95% Güven Aralığı	
							Alt sınır	Üst sınır
TYAY	1.082	0.156	47.997	1	0.000**	2.950	2.172	4.006
FOYD	0.533	0.146	13.393	1	0.000**	1.705	1.281	2.269
GKG	0.437	0.145	9.127	1	0.003**	1.548	1.166	2.055
C (referans grup: kadınlar)	-0.829	0.301	7.590	1	0.006**	0.436	0.242	0.787
GS(referans grup: 1-9 yıl)			13.549	4	0.009**			
GS (10-19 yıl)	0.432	0.329	1.732	1	0.188	1.541	0.809	2.934
GS (20-29 yıl)	-0.872	0.371	5.543	1	0.019**	0.418	0.202	0.864
GS (30-39 yıl)	1.366	0.680	4.032	1	0.045**	3.918	1.033	14.858
GS (40 ve üzeri)	-0.126	1.849	0.005	1	0.945	0.881	0.023	33.060
Sabit Terim	0.703	0.405	3.006	1	0.083*	2.019		
Nagelkerke R ² =0.341			Hosmer-Lemeshow Test (Ki-Kare)= 12.021					
Cox&Snell R ² =0.252			Hosmer-Lemeshow Test (Olasılık)= 0.150					
-2 Log Likelihood=342.375								

"; %10 ve *"; %5 anlamlılık düzeyini göstermektedir.

Tablo 8 incelendiğinde, tasarruf yapma alışkanlığı ve yatırım, finansal okuryazarlık düzeyi ve gelecek kaygısı ve güvence, cinsiyet ve görev süresi değişkenlerinin olasılık değerlerinin %95 güven aralığında anlamlı olduğu görülmektedir (P<0.05). Dolayısıyla bu değişkenler devlet üniversitesinde çalışan akademisyenlerin BES'e katılma kararlarını birbirlerinden bağımsız ve istatistiksel olarak anlamlı şekilde etkilemektedir. Olasılık katsayıları yorumlanacak olursa;

- Diğer değişkenler sabitken, TYAY'deki 1 birimlik artış BES'e katılma olasılığını ortalama 0.747 oranında arttırmaktadır (P<0.05; Wald=47.997).

- Diğer değişkenler sabitken, FOYD'daki 1 birimlik artış BES'e katılma olasılığını ortalama 0.630 oranında arttırmaktadır ($P<0.05$; Wald=13.393).
- Diğer değişkenler sabitken, GKG'deki 1 birimlik artış BES'e katılma olasılığını ortalama 0.608 oranında arttırmaktadır ($P<0.05$; Wald=9.127).
- Diğer değişkenler sabitken, referans grubu kadınlara göre erkeklerin BES'e katılma olasılığı ortalama 0.304 kat azdır ($P<0.05$; Wald=7.590).
- Diğer değişkenler sabitken, referans grubu 1-9 yıl arası çalışanlara göre 20-29 yıl arası çalışanların BES'e katılma olasılığı ortalama 0.295 kat daha azdır ($P<0.05$; Wald=5.543).
- Diğer değişkenler sabitken, referans grubu 1-9 yıl arası çalışanlara göre 30-39 yıl arası çalışanların BES'e katılma olasılığı ortalama 0.797 kat daha fazladır ($P<0.05$; Wald=4.032).

Bunun yanı sıra kategorik değişkenlerin şanslılığına (odds oranı) bakıldığında;

- Diğer değişkenler sabitken, referans grubu olan kadınlara göre erkeklerin BES'e katılma şansı ortalama olarak 0.436 kat azalmaktadır ($P<0.05$; Wald=7.590). Diğer bir ifadeyle, erkeklerin BES'e katılmama şansı kadınlara göre daha yüksektir.
- Diğer değişkenler sabitken, referans grubu olan 1-9 yıl arası çalışanlara göre 20-29 yıl arası çalışanların BES'e katılma şansı ortalama 0.418 kat daha azdır ($P<0.05$; Wald=5.543).
- Diğer değişkenler sabitken, referans grubu olan 1-9 yıl arası çalışanlara göre 30-39 yıl arası çalışanların BES'e katılma şansı ortalama 3.918 kat daha fazladır ($P<0.05$; Wald=4.032).

Bu bulgulardan hareketle, Tablo 4'teki 4, 5, 7, 8 ve 9 numaralı hipotezlerin boş hipotezleri (H_0) reddedilmiştir. Ayrıca beş değişken ile kurulan modelin bireysel emekliliği olanları ve olmayanları doğru sınıflandırma oranı %72.3'tür. Sadece BES'i olanları doğru sınıflandırma olasılığı %83.7'dir Bu oranlar modelin doğru sınıflandırma yapmada başarılı olduğunu göstermektedir.

Olasılık katsayılarının ve şanslılığın yorumlanmasının ardından, Tablo 8’de yer verilen istatistikler incelenecek olursa, ilk olarak modelin uyum iyiliğini gösteren Hosmer-Lemeshow testi ile başlanabilir. Bu testte, modelin verileri ile uyumlu olduğu (parametrelerin belirleyicilik açısından iyi bir ayrımcılığa sahip olduğu) boş hipotezi test edilir. Testin olasılık değerinin 0.05 anlamlılık düzeyinden büyük olması, model-veri uyumunun iyi düzeyde olduğuna işaret eder. Analiz çıktısında Hosmer-Lemeshow olasılık değerinin 0.150 olması (yani 0.05’ten büyük olması), modelin verileri itibarıyla uyumlu olduğunun göstergesidir. Diğer yandan Çokluk (2010, s. 1386), Nagelkerke R² ve Cox&Snell R² değerlerinin, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkende açıkladığı varyansı iki farklı şekilde gösteren ve 0-1 arası değer alan ölçütler olduğunu belirtmiştir. Ayrıca R²’nin 1’e ulaşması model uyumunun mükemmel olduğunun işaretidir, ancak Cox&Snell R² katsayısı hiçbir zaman 1’e ulaşamaz. Nagelkerke R² katsayısı Cox&Snell R²’nin modifikasyona uğramış halidir ve bu sebeple her zaman Cox&Snell R²’den büyüktür. Ayrıca çalışmalarda genellikle Nagelkerke R² değeri yorumlanmaktadır. Bu açıklamaya göre, Nagelkerke R² katsayısının 0.341’e eşit olduğu görülmektedir (Tablo 8). Böylece modelin bağımlı değişkende açıkladığı varyans %34.10’dur.

Vakıf üniversitesindeki akademisyenler için oluşturulan model sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 9

Lojistik Regresyon Sonuçları (Vakıf Üniversiteleri)

Bağımsız Değişkenler	Katsayı (Beta)	Standart Hata	Wald	Serbestlik Derecesi	Olasılık (P)	Şanslılık (Odds ratio)	Şanslılık için 95% Güven Aralığı	
							Alt sınır	Üst sınır
TYAY	1.393	0.372	14.014	1	0.000**	4.029	1.942	8.356
FOYD	1.365	0.404	11.427	1	0.001**	3.917	1.775	8.645
Y(referans grup: 20-29)			8.899	4	0.064*			
Y(30-39)	0.595	0.774	0.590	1	0.442	1.813	0.397	8.269
Y(40-49)	3.147	1.369	5.283	1	0.022**	23.265	1.589	340.546
Y(50-59)	4.149	1.822	5.187	1	0.023**	63.353	1.783	2251.140
Y(60 ve üzeri)	0.117	1.240	0.009	1	0.925	1.124	0.099	12.762
Sabit Terim	0.704	0.481	2.140	1	0.143	2.022		
Nagelkerke R ² = 0.578			Hosmer-Lemeshow Test (Ki-Kare)= 7.097					
Cox&Snell R ² = 0.431			Hosmer-Lemeshow Test (Olasılık)= 0.526					
-2 Log Likelihood= 64.508								

, %10 ve *, %5 anlamlılık düzeyini göstermektedir.

Tablo 9 incelendiğinde, tasarruf yapma alışkanlığı ve yatırım ve finansal okuryazarlık düzeyi ve yaş değişkenlerinin olasılık değerlerinin %95 güven aralığında anlamlı olduğu görülmektedir ($P<0.05$). Dolayısıyla bu faktörler vakıf üniversitesinde çalışan akademisyenlerin BES'e katılma kararlarını birbirlerinden bağımsız ve istatistiksel olarak anlamlı şekilde etkilemektedir. Olasılık katsayıları yorumlanacak olursa;

- Diğer değişkenler sabitken, TYAY'deki 1 birimlik artış BES'e katılma olasılığını ortalama 0.801 oranında arttırmaktadır ($P<0.05$; Wald=14.014).
- Diğer değişkenler sabitken, FOYD'daki 1 birimlik artış BES'e katılma olasılığını ortalama 0.797 oranında arttırmaktadır ($P<0.05$; Wald=11.427).
- Diğer değişkenler sabitken, referans grubu olan 20-29 yaş aralığındakilere göre 40-49 yaş aralığındakilerin BES'e katılma olasılığı ortalama olarak 0.959 oranında artmaktadır ($P<0.05$; Wald=5.283).
- Diğer değişkenler sabitken, referans grubu olan 20-29 yaş aralığındakilere göre 50-59 yaş aralığındakilerin BES'e katılma olasılığı ortalama olarak 0.984 oranında artmaktadır ($P<0.05$; Wald=5.187).

Bunun yanı sıra kategorik değişkenlerin şanslılığına (odds oranı) bakıldığında;

- Diğer değişkenler sabitken, referans grubu olan 20-29 yaş aralığındakilere göre 40-49 yaş aralığındakilerin BES'e katılma şansı ortalama olarak 23.265 kat artmaktadır ($P<0.05$; Wald=5.283).
- Diğer değişkenler sabitken, referans grubu olan 20-29 yaş aralığındakilere göre 50-59 yaş aralığındakilerin BES'e katılma şansı ortalama olarak 63.353 kat artmaktadır ($P<0.05$; Wald=5.187).

Bu bulgulardan hareketle, Tablo 4'teki 3, 7 ve 8 numaralı hipotezlerin boş hipotezleri (H_0) reddedilmiştir. Ayrıca üç değişken ile kurulan modelin bireysel emekliliği olanları ve olmayanları doğru sınıflandırma oranı %83.8'dir. Sadece BES'i olanları doğru sınıflandırma olasılığı %77.1'dir. Bu oranlar modelin doğru sınıflandırma yapmada son derece başarılı olduğunu göstermektedir.

Diğer taraftan, analiz çıktısında (Tablo 9) Hosmer-Lemeshow olasılık değerinin 0.526 olması (yani 0.05'ten büyük olması), modelin verileri itibariyle uyumlu olduğunun göstergesidir. Nagelkerke R^2 katsayısının ise 0.578 olduğu görülmektedir (Tablo 9). Bu değer modelin bağımlı değişkende açıkladığı varyansın %57.80 olduğunu ifade etmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Sosyal güvenlik bir toplum içindeki gelirin yeniden dağılmasını sağlayan bir kamusal müdahale aracıdır. Sosyal güvenlik, devletlerin anayasalarında koruma altına alınıp bir hak olarak tüm bireylere tanınan ve sosyal devlet anlayışının gereği olarak sosyal tehlikelerden kaynaklanan zararlar karşısında onları gelir düzeylerine bakılmaksızın koruyan bir sistemdir. Sosyal güvenlik yapı itibariyle demografik ve ekonomik etkileşimi olan bir sistem olmasından dolayı devletlerin sistemin sürdürülebilirliğine yönelik zaman zaman reform ihtiyaçları söz konusu olmaktadır. Özellikle dünyadaki demografik yapıdaki dönüşümler -tıp alanında yaşanan teknolojik yeniliklerle insan ömrünün uzaması ve nüfusun yaşlanması- zaman içinde sosyal güvenlik sisteminde reform ihtiyacını zorunlu hale getirmiştir. Sistemin içerisindeki yapısal gerekçeler sebebiyle devletler farklı alternatiflere yönelerek bu yapısal dezavantajları gidermeyi tercih etmişlerdir. Bu alternatiflerden biri de özel sektör tarafından organize edilen tamamlayıcı nitelikteki özel emeklilik planlarıdır. Özellikle devletler yasalarla emeklilik şirketlerinin kurulmasını teşvik ederek sistemi maddi anlamda rahatlatma yoluna gitmişlerdir.

Türkiye'de de dünyadaki gibi benzer bir süreç yaşanmış ve reform ihtiyacına binaen 1999 yılında konuyla ilgili mevzuat çalışmaları başlamıştır. 2001 yılında bu uygulamanın yasal dayanağı oluşturulmuş ve yürürlüğe koyulmuştur. 2003 yılında ilk emeklilik planlarının onaylanmasından sonra, BES şirketleri faaliyetlerine fiilen başlamışlardır.

Konunun kavramsal çerçevesinin ve literatür incelemesinin sunulmasının ardından katılımcıların BES'e giriş kararlarını belirleyen etmenlerin hangileri olduğunun belirlenmesine geçilmiştir. Bu amaca uygun olarak Lojistik Regresyon Modeli kullanılmıştır. Amaç doğrultusunda Türkiye'deki devlet üniversitelerinde çalışan akademisyenler evreninden 325 ve vakıf üniversitelerinde çalışan akademisyenlerden 80 bireyin oluşturduğu örneklem iki farklı model kurularak analiz edilmiştir.

Vakıf ve devlet üniversiteleri için oluşturulan modellerin çıktıları karşılaştırıldığında, tasarruf yapma alışkanlığı ve yatırım ve finansal okuryazarlık düzeyi değişkenlerinin her iki modelde de BES'e katılımı pozitif olarak anlamlı etkilediği görülmektedir. Benzer şekilde Munnell ve diğerleri (2001), Altıntaş (2009), Çetin ve Sevüktekin (2015), Doğan (2016), Çömlekçi ve Gökmen (2017) ve Ünal, Boz ve Ataşer (2019) finansal okuryazarlık düzeyinin BES'e katılımı anlamlı şekilde etkilediğini savunmuşlardır.

Devlet ve vakıf üniversitelerinde görev yapan akademik personel aynı görev tanımlarına sahipse de, sosyal güvenlik kapsamı ve maaş skalaları farklıdır. Bu sebeple çalışmadaki modeller karşılaştırıldığında farklı sonuçların ortaya çıkması olasıdır. Devlet üniversiteleri için oluşturulan modelde vakıf üniversitelerinden farklı olarak gelecek kaygısı ve güvence, cinsiyet ve görev süresi değişkenleri BES'e katılımı etkili olmuştur. Çömlekçi ve Gökmen (2017) gelecek kaygısının; Özer ve Çınar (2012) cinsiyetin; Xiao (1997), Munnell ve diğerleri (2001), Özer ve Çınar (2012) ve Çetin ve Sevüktekin (2015) ise görev süresinin BES'e katılımı etkilediğini savunmuşlardır. Vakıf üniversiteleri için oluşturulan modelde ise devlet üniversitelerinden farklı olarak yaş değişkeni BES'e katılımı etkili olmuştur. Bu bulguları destekler şekilde literatürde yaş değişkeninin de anlamlı bulunduğu bazı çalışmalar bulunmaktadır (Clark ve Schieber, 1998; Munnell, Sunden ve Taylor 2001; Bozkuş ve Elveren, 2008; Özer ve Çınar, 2012; Oktay, Çamkaya ve Aydın, 2019).

Gelecek kaygısı ve güvence değişkeni, vakıf üniversitesindeki akademik personel için değil, devlet üniversitelerindeki akademik personel için istatistiksel olarak anlamlıdır. Çalışmanın başında, bunun tersi bir bulgunun elde edilebileceği tahmin edilebilirdi. Diğer bir deyişle, vakıf üniversitesindeki akademik personelin gelecek için endişeli olması gerektiği beklenilebilirdi. Bunun nedeni emeklilik sırasında devletteki meslektaşlarına göre daha düşük aylık maaşlarının olacak olmasıdır. Böylelikle, BES'e daha fazla yönelmeleri gerektiği düşünülebilir. Ancak, özellikle demografik özelliklerin yer aldığı tablo (Tablo 3) incelendiğinde, genç yaştaki vakıf üniversitesi çalışanlarının ankete daha fazla katıldığı görülecektir. Bu kişilerin BES fonlarından gelecekte elde edecekleri gelirin şu anki hayat standartlarını önemli ölçüde değiştirecek düzeyde bir etki yaratmayacağını düşünmeleri ve hayati önceliklerinin bu olmaması, gelecek kaygısı ve güvence değişkeninin anlamlı olmamasına neden olmuş olabilir. Vakıf üniversitelerinde 40-49 yaş ve 50-59

yaş aralığındaki orta yaşlı akademisyenlerin referans grubu olan 20-29 yaş aralığındaki akademisyenlere göre BES'e daha fazla katılma ihtimallerinin bulunması, bu bulguya kanıt olarak gösterilebilir. 40-49 yaş grubundaki vakıf üniversitesi mensupları, 20-29 yaş aralığında olanlara kıyasla emeklilik yaklaştıkça daha fazla gelecek kaygısı duyuyor olabilirler. Emeklilik yaşı yaklaşan 50-59 yaş grubunda ise bu kaygı daha da artıyor olabilir. Devlet üniversitesi mensupları ise emekli olduklarında hâlihazırdaki maaşlarından görece olarak düşük bir gelire sahip olacakları için aynı yaşam standardını sürdürmek istemeleri sebebiyle gelecek kaygısı hissediyor ve geleceğini güvence altına almak adına BES'e başvuruyor olabilirler.

Nihayetinde devletin ve bireysel emeklilik şirketlerinin fondaki artışı, yeni yatırımları tetikleyeceği bilinmekte ve gelir düzeyi açısından akademisyenlerin fonlara ciddi katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bakıldığında 2547 sayılı kanununun ilgili maddesine göre üniversite öğretim üyeleri azami olarak 67 yaşında emekli olabilmektedir.⁵ Bu durum dikkate alındığında akademisyenlerin tasarruf yapma alışkanlıkları ve yatırım kararları, finansal okuryazarlık düzeyi ile gelecek kaygısı ve güven anlayışları sisteme katılım kararlarında önemli rol oynamaktadır.

Bu çalışmadaki bulgulardan hareketle sistemin daha etkin hale gelmesi adına devlete ve bireylere önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu çerçevede devlet katılımcı sayısını arttırmak amacıyla BES farkındalığına yönelik kamu spotu çalışmaları yürütebilir. Bireyler açısından bir durum değerlendirmesi yapılırsa, çalışmaya katılanların büyük bir çoğunluğunu genç akademisyenler oluşturmaktadır. Bu durum dikkate alındığında, hâlihazırdaki sosyal güvenlik sistemi içerisinde 2008 yılından sonra ilk defa sigorta girişi olanlar için emeklilik yaşı 65 olduğundan BES'in şartları genç akademisyenler açısından daha cazip görülebilir. Ayrıca BES, şu anki yaşam standardını devam ettirebilmek için katılımcılarına hem bireysel anlamda hem de aile yükü açısından ilave bir sosyal refah katkısı sunabilir.

Buna ek olarak, bu araştırmanın benzer konulardaki az sayıdaki yazına katkı sağlayan bir çalışma olacağı düşünülmektedir. Aynı ya da farklı meslek gruplarının da sisteme katılmada önemli gördüğü faktörlerin tespit edilmesi

5 Yükseköğretimde Çalışan Akademik Personelin Hizmet Koşulları, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-academic-staff-working-higher-education-93_tr Erişim: 27.03.2020

bu çalışmayı geliştirilebilir kılacaktır. Diğer bir taraftan, belirtilmelidir ki çalışma bulguları araştırmaya katılan akademisyenleri kapsamaktadır. Farklı meslek gruplarına uygulanacak farklı ya da aynı ölçeklerde başka sonuçların ortaya çıkması muhtemeldir. Aynı zamanda katılanların demografik özellikleri de sonuçları değiştirebilecek başka bir etmendir. Benzer konudaki gelecek çalışmalarda demografik özelliklere bireylerin yaşadıkları şehirlerin/bölgelerin ve BES dışındaki finansal araçlara (döviz, altın hisse senedi, konut gibi) ne ölçüde yatırım yaptıklarının eklenmesi alan yazını nitelikli şekilde geliştirecektir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Akgeyik, T. (2006). Sosyal güvenlikte reform eğilimleri: Geleneksel sistemlerden bireysel emeklilik programlarına dönüşüm. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 51, 47–99.
- Alper Y. (2016a). Sosyal Güvenlik Teorisi Ders Notları. Bursa.
- Alper Y. (2016b). Türkiye’de Sosyal Güvenlik. Bursa.
- Alper, Y. (2015). *Sosyal sigortalar hukuku*. Bursa: Dora Yayınları.
- Alper, Y. (2018) Sosyal Güvenlikte Yeni Gelişmeler ve Sorunlar. Ed. Arıcı K. & Alper, Y. *Sosyal Güvenlik kitabı* içinde (208-235). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Altıntaş, K. M. (2009). Belirlenmiş katkı esaslı emeklilik planlarında finansal eğitimin önemi: katılımcıların finansal okur yazarlığı çerçevesinde alternatif bir yatırım eğitimi modeli. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 151–176.
- Arıcı, K. (2018). Sosyal Güvenlik Teknikler. Ed. Arıcı, K & Alper, Y. *Sosyal Güvenlik kitabı* içinde 60-87). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Bozkuş, S. C. ve Elveren, Y.A. (2008). Türkiye’de bireysel emeklilik sistemi’ndeki cinsiyet farklılıklarının analizi. *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, 19(69), 89–106.
- Can, Y. ve Eyidiker, U. (2019). Bireysel emeklilik sisteminde otomatik katılımın türkiye’de gelişiminin izlenmesi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (FESA)*, 4(4), 626–642.
- Cavlak, N. (2019, Ekim). Tüketicilerin Bireysel Emeklilik Sistemine Ait Tutumlarına İlişkin Yapılan Çalışmalar Üzerinde Bir Değerlendirme. XIII. IBANESS Congress Series on Economics, Business and Management sunulan bildiri, Tekirdağ.
- Clark, R. L., & Schieber, S. J. (1998). Factors Affecting Participation Rates and Contribution Levels in 401(k) Plans. Living with Defined Contribution Pensions: Remaking Responsibility for Retirement (69-97), Wharton School Pension Research Council, University of Pennsylvania.
- Çetin, I. ve Sevüktekin, M. (2015). Factors affecting people’s entrance to individual pension system in Bursa. *Journal of Accounting & Finance*, 67, 171-192.
- Çokluk, Ö. (2010). Lojistik regresyon analizi: Kavram ve uygulama. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), 1357–1407.
- Çömlekçi, İ. ve Gökmen, O. (2017). Bireysel emeklilik sistemine katılmada etkili olan faktörler: TR42 bölgesinde bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(49), 579–588.
- Değer, Ç. ve Erer, E. (2020). Social security membership and saving: The Turkish case. *Sosyoekonomi*, 28(43), 257–275.
- Değer, Ç. (2019, Nisan). *Individual Pensions in Turkey: Expectations vs Realisations*. III. International Applied Social Sciences Congress’nde sunulan bildiri, İzmir
- Demir, Y. ve Yavuz, A. (2004). Bireysel emeklilik sisteminin sermaye piyasalarına etkisi ve sistemin gelişmesinde vergisel teşviklerin önemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 281–300.

- Doğan, M. (2016). Davranışsal finans eğilimleri ile bireysel emeklilik fon tercihleri arasındaki ilişkinin test edilmesi: Türkiye'deki banka çalışanları üzerine bir uygulama. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 30, 339–357.
- Elveren, A. Y. ve Hsu, S. (2007). Gender gaps in the individual pension system in Turkey (No. 2007-06). Working paper.
- Ertuğrul, H. M., & Gebeşoğlu, P. F. (2019). The Effect of Private Pension Scheme on Savings: A Case Study for Turkey. *Borsa İstanbul Review*.
- Hosmer, D. W., & Lemeshow, S. (2000). *Applied Logistic Regression*. New York: John Wiley & Sons.
- Huberman, G., Iyengar, S. S., & Jiang, W. (2007). Defined Contribution Pension Plans: Determinants of Participation and Contributions Rates. *Journal of Financial Services Research*, 31(1), 1–32. Doi: 10.1007/s10693-007-0003-6
- Jenkins, G. P., Olasehinde-Williams, G. O. & Amel, R. (2019). Private Benefits, Fiscal Costs, and Economic Resource Costs of the Private Defined Contribution Pension Systems in Turkey (No. 2019-02). JDI Executive Programs.
- Judge, G. G., Hill, R. C., Griffiths, W. E., Lütkepohl, H., & Lee, T. C. (1988). *Introduction to the Theory and Practice of Econometrics*. New York: John Wiley.
- Korkusuz, M. R. ve Uğur, S. (2015). Sosyal güvenlik hukuku. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Meral, H. ve Arıcan, E. (2019). Bireysel emeklilik sistemine otomatik katılım: Türkiye için bir uygulama. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 12(22), 190–212.
- Munnell, A. H., Sunden, A., & Taylor, C. (2001). What Determines 401(k) Participation and Contributions? *Social Security Bulletin*, 64(3), 64-75.
- OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). (2019). Pension Markets in Focus, <https://www.oecd.org>.
- Oğuzlar, A. (2005). Lojistik regresyon analizi yardımıyla suçlu profilinin belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1), 21–35.
- Oktay, E., Çamkaya, S. ve Aydın, S. (2019). Bireysel emeklilik sistemini tercih etmede etkili olan faktörlerin araştırılması: Erzurum ili örneği. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 524–546.
- Orhan, S. (2015). *Sosyal güvenliğin efendileri*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Önder, H. & Cebeci, Z. (2002). Lojistik Regresyonlarda Değişken Seçimi. *Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 17(2), 105–114.
- Özer, A. C. ve Gürel, H. (2014). Türkiye'de bireysel emeklilik sistemi bilgi düzeyi ve BES'e katılımında devlet katkısının etkisi üzerine bir araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 159–166.
- Özer, Ö. ve Çınar, E. (2012). Bir vakıf üniversitesi akademik personelinin bireysel emeklilik sistemine bakış açısının değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 75–88.

- Öztürk Göktuna, B. (2019). Income variability and selection of the pension system. *Managerial and Decision Economics*, 40(3), 267–276.
- Papke, L. E. (2004). Individual financial decisions in retirement saving plans: The role of participant-direction. *Journal of Public Economics*, 88(1), 39–61. Doi: 10.1016/S0047-2727(02)00074-9
- Şataf, C. ve Yıldırım, O. (2019). Türkiye’de bireysel emeklilik sistemi’nin (BES) algılanma düzeyi: Ordu ili örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(2), 572–588.
- Şener, O. ve Akın, F. (2010). Özel emeklilik fonları ve Türkiye’de bireylerin bireysel emeklilik sistemine giriş kararlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(2), 291–321.
- Tranmer, M., & Elliot, M. (2008). Binary Logistic Regression. *Cathie Marsh for Census and Survey Research, Paper*, 20.
- Tuna, O. ve Yalçıntaş, N. (1999). *Sosyal siyaset*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Tunalı, D. (2016). Anadolu Üniversitesi akademik personelinin bireysel emeklilik sistemine bakışı. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 98–105.
- Türkmen, A. (2019). Beneficiaries’ reasons to leave the automatic enrollment individual pension system in Turkey: A case study in Aksaray University. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1–6.
- Ünal, S., Boz, D. ve Ataşer, A. (2019). Bireysel emeklilik sistemi üyeliği ve bazı demografik değişkenlerin finansal okuryazarlık ile ilişkisi. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 104–115.
- Xiao, J. J. (1997). Saving Motives and 401 (k) Contributions. *Financial Counseling and Planning*, 8(2), 65–74.
- Yazgan, T. (1992). *İktisatçılar için sosyal güvenlik ders notları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Yiğitli, N., Karagöz, D. ve Demirci, Y. (2019). Bireysel emeklilik sistemi: Vergi indirimi ve devlet katkısı uygulamaları üzerine bir değerlendirme. *Bulletin of Economic Theory and Analysis*, 4(2), 33–63.
- YÖK (Yükseköğretim Kurumu). (2020). Akademisyen Sayısı, www.istatistik.yok.gov.tr.